

VIKTIMOLOGINIS VILNIAUS MIESTO GYVENTOJŲ TYRIMAS (2001)

Rėmėjai ir bendradarbiaujančios institucijos: Jungtinių Tautų tarpreregioninis nusikaltimų ir teisingumo tyrimų institutas, Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“

Tyrėjų grupė: K. Alešiūnaitė, G. Babachinaitė, A. Dapšys, V. Kalpokas, P. Ragauskas

Viktimologinio tyrimo metu domėtasi, kiek Vilniaus miesto gyventojų per paskutiniuosius 5 metus nukentėjo nuo anketoje nurodytų konkrečių nusikaltimų (turtinių, smurtinių), kokios buvo nusikaltimų padarymo aplinkybės, taip pat siekta sukaupti informaciją kitais susijusiais klausimais. Buvo apklausti 1526 vyresni nei 16 metų amžiaus Vilniaus miesto gyventojai, atstovaujantys skirtingoms socialinėms grupėms. Respondentai buvo parinkti atsitiktinės atrankos metodu ir apklausti asmeniškai.

70 proc. respondentų nurodė, kad per paskutiniuosius 5 metus (1996-2000) bent vieną kartą nukentėjo nuo nusikaltimų nuosavybei arba asmeniui. 1999 metais šių nusikaltimų aukų buvo 30 proc. respondentų, tapusių nusikaltimų nuosavybei aukomis, buvo 14 proc. daugiau nei nukentėjusių nuo nusikaltimų asmeniui (atitinkamai 56 ir 42 proc.). Daugiausia apklaustųjų - 28 proc. nukentėjo nuo vagysčių iš automobilių ir vagysčių iš asmens, 21 proc. tapo įsilaužiamosios vagystės, 19 proc. - automobilių vandalizmo aukomis. Pasikėsinimus įsilaužti patyrė 17 proc., grasinimus/užpuolimus - 13 proc. apklaustųjų. Seksualinio pobūdžio pažeidimų aukomis tapo 7 proc., dviračių vagysčių - 6 proc., automobilių vagysčių - 5 proc. respondentų.

Apklausa parodė tam tikrą koreliaciją tarp viktimizacijos lygio ir nukentėjusiųjų socialinės demografinės padėties: amžiaus (vyrauja jaunesnio ir vidutinio, t.y. 16-49 metų amžiaus asmenys), lyties (vyrai dažniau tapo nusikaltimų aukomis), išsimokslinimo (vyrauja turintys vidurinę bei aukštesniąjį arba aukštąjį išsilavinimą asmenys), gaunamų pajamų dydžio (vyrauja gaunantys nuo 600 iki 1100 Lt) ir kt. Tačiau pagal atskiras nusikaltimų rūšis ši priklausomybė neretai nutolsta nuo paminėtų bendrų tendencijų.

Tyrimas atskleidė reikšmingus asmens ir turto saugumui viktimizacijos aplinkybių ypatumus: respondentai nusikaltimų aukomis dažniausiai tapo šalia namų ir kitoje Vilniaus miesto vietoje, o nukentėjusiųjų užsienyje beveik nebuvo; 2/3 respondentų, tapusių nusikaltimų asmeniui aukomis, nepažinojo teisės pažeidėjo. Tyrimo metu nustatyta, kad žymiai daugiau respondentų tamsiu paros metu jaučiasi saugiai būdami vieni namuose nei vaikščiodami savo gyvenamojoje vietoje. Apklaustieji jaučiasi labiau nesaugūs negu saugūs ir nebijantys tapti nusikaltimų aukomis, net 40 proc. nesirūpina savo gyvenamojo būsto saugumu, t.y. neįsirengę signalizacijos, specialių užraktų ir kt.

Apklausa parodė kritišką respondentų požiūrį į policijos veiklą tiriant ir kontroliuojant nusikalstamumą. Daugiau nei pusė apklaustųjų nepranešė policijai apie patirtą įvykį, o dauguma pranešusiųjų neigiamai vertino policijos veiklą.